

บทที่ ๑

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันนี้สภาพของสังคมมีการเปลี่ยนแปลงอย่างมากและรวดเร็ว ทั้งในด้าน วัตถุ เทคโนโลยี และวิทยาศาสตร์ ซึ่งมีผลก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในด้านการค้าเงินชีวิต อันทำให้ศึกษางานคนไม่สามารถจะปรับตัวให้เหมาะสมกับสภาพของสังคมได้ ทำให้เกิดปัญห นานาประการ จึงมีความต้องการความช่วยเหลือแนะแนวทางที่เหมาะสม ทุกประเทศทั่วโลก ได้วางความมุ่งหมายของการศึกษาที่นับว่าสำคัญไว้ว่า การศึกษาจักเพื่อให้คนเป็นพลเมืองที่ บุคคลสำคัญในการช่วยสร้างพลเมืองดีที่ประเทศชาติต้องการก็คือ ครูสังคมศึกษา เพราะ เนื้อหาของวิชาภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ หน้าที่พลเมืองและศีลธรรม เหล่านี้เป็นวิชาที่ช่วย ให้นักเรียนเกิดความรู้ ความคิด รู้แนวทางที่จะปฏิบัติตนให้เหมาะสมในสังคมไทย และ สามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีประสิทธิภาพ ยิ่งกว่าลักษณะเนื้อหาวิชาอื่น ๆ

ความสำคัญในการศึกษาวิชาภูมิศาสตร์ เป็นที่ยอมรับกันว่า " วิชาภูมิศาสตร์ เป็น วิชาเทียบเท่าอื่นที่ใ้ภาพ และคำอธิบายถึงเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิตรอบด้านอย่าง ไม่มีขอบเขต " ๒ ในด้านวัตถุประสงค์สำคัญของการสอนวิชาภูมิศาสตร์ ก็มุ่งเฉพาะ ปัญหา

๑ ดวงเดือน พิศาลบุตร . " ความสำคัญของวิชา สังคมศึกษาและครูสังคมศึกษา " บันทึกคำบรรยายวิชาสังคมศึกษา . คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ๒๕๐๕ .
หน้า ๑๗๕ .

๒ สวาท เสนาณรงค์ คู่มือการสอนวิชาภูมิศาสตร์ . บัญแปล พระนคร :
โรงพิมพ์คุรุสภา , ๒๕๑๐ . หน้า ๑-๓ .

ที่สำคัญที่สนับสนุนการ จะแก้ไขปัญหา เหล่านั้น เพื่อช่วยเพิ่มทุนรายได้ และมาตรฐานการครองชีพให้สูงขึ้น ส่วนเป้าหมายสำคัญของวิชาภูมิศาสตร์ก็คือ การศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างชีวิตความเป็นอยู่ของมนุษย์ในสังคม และในสิ่งแวดล้อมที่เราอาศัยอยู่

เนื่องด้วยวิชาภูมิศาสตร์ เป็นวิชาที่มีขอบเขตกว้างขวาง และมีเนื้อหาที่กล่าวถึงปัญหาในปัจจุบันและอนาคต จะอธิบายถึงการพัฒนาที่นำไปสู่สภาพความเป็นอยู่ต่าง ๆ ของมนุษย์ วิชาภูมิศาสตร์จึงช่วยให้เราเรียนรู้ถึงคุณค่าของความเข้าใจร่วมกันระหว่างประชากรในประเทศต่าง ๆ ซึ่ง บูเนลโก เรียกว่า " ความเข้าใจอันดีระหว่างประเทศ " ^๓

วิชาภูมิศาสตร์มีคุณค่า ในการสร้างสติปัญญากันต่าง ๆ ทั้งนี้คืออำนาจในการสังเกตพิจารณา ความจำและจินตนาการ การตัดสินใจและหาเหตุผล ในการพัฒนาสติปัญญาและความเฉลียวฉลาดให้แก่เด็กเรานั้น วิชาภูมิศาสตร์มีคุณค่าอย่างยิ่งในอันที่จะช่วยให้เด็กเรียนเข้าใจถึงปัญหาประจำวัน และรู้จักพิจารณาของบุคคลลึกลับว่า อะไรจะเป็นสิ่งแก้ปัญหา นอกจากนี้วิชาภูมิศาสตร์ยังช่วยให้มีทัศนคติที่ดีต่อโลก ทั้งยังได้รับความรู้ความเพลิดเพลินมากขึ้น ^๔

เนื่องจากวิชาภูมิศาสตร์มีความสำคัญและมีคุณค่าดังกล่าวมาแล้ว ดังนั้นกระทรวงศึกษาธิการ จึงได้กำหนดความมุ่งหมายของการสอนวิชาภูมิศาสตร์ไว้ดังนี้คือ " ให้เด็กเรียนมีความรู้ ความเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติและทางสังคม และให้เด็กเรียนมีความรู้ความเข้าใจในความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับการผลิต และการสงวนทรัพยากรของสังคม " ^๕

^๓ ดูแหล่งที่แล้ว , หน้า ๓ - ๕ .

^๔ ดูแหล่งที่แล้ว , หน้า ๕ - ๑๓ .

^๕ ศึกษาธิการ , กระทรวง กรมวิชาการ หลักสูตร ประโยชน์มัธยมศึกษาตอนต้น ,

การสอนวิชาภูมิศาสตร์ จะก้าวเป็นไปด้วยดีและบรรลุจุดมุ่งหมายที่กระทรวงศึกษาธิการ
ได้กำหนดไว้นั้น ทั้งนี้ย่อมขึ้นกับวิธีการสอนของครูภูมิศาสตร์ เป็นสำคัญ การสอนวิชาภูมิศาสตร์
จะมีประสิทธิภาพดีนั้น ครูผู้สอนวิชาภูมิศาสตร์ จะต้องเห็นความสำคัญและ เห็นคุณค่าของวิชา
เป็นอย่างดี นอกจากนี้ครูผู้สอนวิชาภูมิศาสตร์ จะต้องมีความรู้ดีในเนื้อหาวิชา มีการเตรียม
การสอนกับเนื้อหาวิชา สามารถถ่ายทอดความรู้ ความคิดต่าง ๆ ที่ดูแลเอาใจใส่นักเรียน
เป็นอย่างดี มีความคิดริเริ่มและทันต่อเหตุการณ์ของโลก ตลอดจนเป็นผู้ที่มีใจกว้างขวาง
ยอมรับฟังความคิดเห็น และมีความรับผิดชอบในการสร้างนักเรียนให้เป็นพลเมืองดีของชาติ

ครูผู้สอนวิชาภูมิศาสตร์ จะต้องปรับปรุงตัวเองอยู่เสมอด้วยการอ่านตำรา ฟังข่าว
เกี่ยวกับเหตุการณ์ปัจจุบันทุกวัน เข้าร่วมประชุมทางวิชาการ ไปทัศนศึกษา เพื่อประโยชน์
ในการนำมาสอน นอกจากนี้ครูผู้สอนวิชาภูมิศาสตร์ ยังต้องรู้จักปรับปรุงตัวเองทั้งการสอน
อีกด้วย เพราะการที่จะพัฒนาเด็กแต่ละคนให้เป็นพลเมืองที่ดีนั้น ครูจะสอนแค่เพียงเนื้อหา
วิชาให้นักเรียนท่องจำเท่านั้นไม่เพียงพอ ในการสอนนั้นครูควรให้โอกาสแก่นักเรียนไปศึกษาค้นคว้า
เพิ่มเติมจากหนังสือแบบเรียน และนำมารายงานในชั้นเรียนบ้าง เป็นครั้งคราว

การศึกษาเน้นในชั้นให้นักเรียนเป็นพลเมืองดีมีทัศนคติอันพึงปรารถนา ^๖ ดังได้
กล่าวมาแล้วในตอนแรกว่า บุคคลที่สำคัญในการช่วยสร้างพลเมืองดีที่ประเทศชาติต้องการ
คือ ครูผู้สอนวิชาสังคมศึกษาซึ่งเป็นผู้ที่มีความสำคัญมาก ในการที่จะช่วยเด็กทั้งชายและหญิง
ให้มีความสามารถในการดำรงชีวิตอย่างมีประสิทธิภาพในปัจจุบันเตรียมตัว เพื่อให้มีชีวิตที่มี
ประโยชน์ มีคุณค่าต่อสังคมในอนาคต และประสบความสำเร็จในภายภาคหน้า เป็นสิ่งแน่นอน
นอนว่า วิชาสังคมศึกษาจะไม่มีคุณค่าหรือมีประโยชน์คือนักเรียนอย่างแท้จริง ถ้าหาก
ครูผู้สอนสังคมศึกษาไม่เข้าใจถึงความมุ่งหมายที่แท้จริงของวิชาที่สำคัญนี้ และไม่เข้าใจหรือ
ไม่เห็นคุณค่าของตัวเอง ว่าตัวครูเองนั้นจะมีบทบาทและอิทธิพลที่สำคัญมากเพียงใด ในการ
สร้างเด็กแต่ละคนให้เป็นพลเมืองดี ^๗ แต่ก็มีปัญหาว่า ครูผู้สอนวิชาสังคมศึกษาในปัจจุบัน

^๖ คู่มือเล่มที่แล้ว . หน้า ๑.

^๗ กวางเคื้อน พิศาลบุตร . " ความสำคัญของวิชาสังคมศึกษาและครูสังคมศึกษา " บันทึกคำบรรยายวิชาสังคมศึกษา, คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๐๔ หน้า ๑๒๕.

ยังไม่สามารถดำเนินการสอนให้มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร ทั้งนี้เพราะมีปัญหาและอุปสรรค
หลายประการ ดังที่ จิตรบุรุษ เภาวัดมา " ทว่าการวิจัยและทบทวนการสอนยังไม่มีประ-
สิทธิภาพเท่าที่ควร มีปัญหาการจัดกิจกรรมการสอนและกิจกรรมเสริมหลักสูตรซึ่งปัญหาเหล่านี้ควร
ได้รับการพิจารณาและหาทางแก้ไขปรับปรุงให้ดีขึ้น ทั้งนี้ต้องอาศัยความร่วมมือจากบุคคลทุกฝ่าย
คือ ครู นักเรียน โรงเรียน และกระทรวงศึกษาธิการ

จากปัญหาดังกล่าว จึงทำให้ผู้วิจัยเกรงที่จะศึกษาค้นคว้าต่อไปถึงปัญหาการสอนวิชาภูมิศาสตร์
จึงนับว่าเป็นสาเหตุจริงใจที่ผู้วิจัยเลือกทำการวิจัยเรื่อง " ปัญหาการสอนวิชาภูมิศาสตร์ในชั้น
มัธยมศึกษาตอนต้นในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา " นอกจากนี้ ยังมีสาเหตุอื่นคือ ผู้วิจัยเห็นความสำคัญ
และตระหนักดีในคุณค่าของวิชาภูมิศาสตร์ว่า เป็นวิชาที่มีความสำคัญมาก ดังได้กล่าวมาแล้วข้างต้น
และในขณะที่สอนนั้น ผู้วิจัยก็ได้พบปัญหาการสอนวิชาภูมิศาสตร์ และในโอกาสที่ผู้วิจัยได้เคยไปฝึก
งานคณาจารย์ในเขตพื้นที่สอนนั้น ผู้วิจัยก็ได้สังเกตการสอนวิชาภูมิศาสตร์ในโรงเรียนรัฐบาลต่างๆ
ก็พบว่ายังมีปัญหาหลายอย่าง อาทิเช่น มีปัญหาเกี่ยวกับการสอน ปัญหาการใช้อุปกรณ์การสอน
ปัญหาการจัดกิจกรรมการสอน และอื่นๆ

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความต้องการที่จะศึกษาค้นคว้าปัญหาการสอนวิชาภูมิศาสตร์ในระดับชั้น
มัธยมศึกษาตอนต้น เพื่อจะทำการวิจัยให้สมบูรณ์พอสมควร จึงได้เลือกทำการวิจัยในหัวข้อว่า
" ปัญหาการสอนวิชาภูมิศาสตร์ในชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา "

จิตรบุรุษ เภาวัดมา . การสำรวจปัญหาและอุปสรรคต่างๆ ในการสอน
วิชาสังคมศึกษาชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น วิทยานิพนธ์ครุศาสตร์มหาบัณฑิต คณะครุศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๕ . หน้า ๕๐๖ - ๕๐๘ .

ความมุ่งหมายของการวิจัย

เพื่อศึกษาถึงปัญหาการ สอนวิชาภูมิศาสตร์ ในชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนรัฐบาล ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา และ ชนบุรี ในก้นค่อไปนี้ คือ

๑. วิธีการ สอนวิชาภูมิศาสตร์ ที่ครูภูมิศาสตร์ ใช้อยู่ในปัจจุบัน
๒. การไขข้ออุปการณ์การ สอนวิชาภูมิศาสตร์
๓. การจัดกิจกรรม การสอนและกิจกรรม เสริมหลักสูตร ที่ครูภูมิศาสตร์ จัดขึ้น
๔. วิธีการ วัดผลการ สอนของครูภูมิศาสตร์
๕. ความกิดเห็นของครูและนัก เรียบที่มีต่อการ เรียบการสอนวิชาภูมิศาสตร์
๖. สรุปผลความกิดเห็นของครูและนัก เรียบเกี่ยวกับการ สอนวิชาภูมิศาสตร์ เพื่อเป็นแนวทางในการ คั้งขอ เสนอแนะในการปรับปรุง การสอนวิชาภูมิศาสตร์ ในชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

ขอบ เขตของการ วิจัย

ผู้วิจัยได้วางขอบ เขตของการ วิจัยไว้ดังนี้ คือ ศึกษาปัญหา เกี่ยวกับการ สอนวิชา ภูมิศาสตร์ ในชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น เพื่อเป็นแนวทางในการ เสนอแนวคิด เกี่ยวกับการ ปรับปรุง การ สอนวิชาภูมิศาสตร์ ในชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

ผู้วิจัยจะพำการ ศึกษาแนวความคิด เห็นของครูและนัก เรียบ เฉพาะสายสามัญ ใน โรงเรียนรัฐบาล ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา และชนบุรี

ในการ วิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยไม่คำนึงถึง เรื่องเพศของครูและนัก เรียบ และประเภท ของโรงเรียน ทั้งนี้เพราะ เพศของครูและนัก เรียบไม่มีความแตกต่างกัน และประเภทของ โรงเรียนก็ไม่มีความแตกต่างกัน

๑. ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย เป็นครูสอนวิชาภูมิศาสตร์ในชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น สายสามัญ ปีการศึกษา ๒๕๑๒ จำนวน ๕๐ คน

๒. ประชากรที่ใช้ในการวิจัย เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น สายสามัญ ปีการศึกษา ๒๕๑๒ จำนวน ๓๐๐ คน

๓. โรงเรียน

โรงเรียนที่ใช้เป็นกลุ่มตัวอย่างของประชากร เป็นโรงเรียนรัฐบาล ในจังหวัดพระนครและธนบุรี จำนวน ๓๓ โรงเรียน

ความจำกัดของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยพยายามสำรวจข้อเท็จจริงและปัญหาต่าง ๆ เกี่ยวกับการสอนวิชาภูมิศาสตร์ เพื่อนำมาพิจารณาและหาทางแก้ไขปรับปรุงวิธีการสอนให้มีประสิทธิภาพ ผู้วิจัยพยายามที่จะทำการวิจัยให้สมบูรณ์และได้มาซึ่งข้อเท็จจริง

วิธีการศึกษาปัญหา คือ

๑. ศึกษาหลักสูตร ประมวลผลการสอนวิชาภูมิศาสตร์ แบบเรียนวิชาภูมิศาสตร์ สำหรับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ศึกษางานวิจัยทางภูมิศาสตร์ หนังสือ วารสารที่ เกี่ยวข้องกับการวิจัย
๒. ส่งแบบสอบถามแก่ครูและนักเรียน เกี่ยวกับการสอนวิชาภูมิศาสตร์ ในชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

ความไม่สมบูรณ์ของการวิจัย อาจมีสาเหตุดังนี้

๑. ผู้ตอบแบบสอบถามอาจตีความหมายของแบบสอบถามบางข้อไม่ตรงความ

วัตถุประสงค์ของผู้วิจัย

๒. ผู้ตอบแบบสอบถาม คือ ครู นักเรียน อาจไม่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม กล่าวคือตอบไม่ตรงกับความเป็นจริง

๓. แบบสอบถามอาจได้รับคืนมาไม่ครบ หรือบางที่ผู้ตอบแบบสอบถามก็ตอบไม่ครบทุกข้อ ทำให้ได้รับข้อมูลไม่ครบ ซึ่งมีผลต่อการวิจัยในการวิเคราะห์ข้อมูล

คำจำกัดความ

วิชาภูมิศาสตร์ หมายถึงวิชาที่ว่าด้วยเรื่องราวของภูมิศาสตร์ ภูมิภาค ภูมิศาสตร์กายภาพ และภูมิศาสตร์ เศรษฐกิจตั้งที่ระบุไว้ในหลักสูตรวิชา สังคมศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ

มัธยมศึกษาตอนต้น หมายถึง การจัดการศึกษาสามปี ที่จัดสำหรับนักเรียนที่มีอายุประมาณ ๑๓ - ๑๖ ปี เป็นระดับการศึกษาที่จัดต่อเนื่องจากการศึกษาระดับประถมศึกษา เป็นการศึกษที่จัดสอนวิชาซึ่งไม่เกี่ยวกับวิชาสำหรับประกอบอาชีพโดยตรง การศึกษาระดับนี้ใช้เวลาเรียน ๓ ปี คือมีชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ มัธยมศึกษาปีที่ ๒ และมัธยมศึกษาปีที่ ๓

ครูภูมิศาสตร์ หมายถึงครูที่สอนวิชาภูมิศาสตร์ในโรงเรียนรัฐบาลในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

โรงเรียนรัฐบาล หมายถึงโรงเรียนในสังกัดแผนกโรงเรียนส่วนกลาง ของโรงเรียนรัฐบาล กรมวิสามัญ กระทรวงศึกษาธิการ

คุณค่าของการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นประโยชน์ คือ

๑. นักการศึกษา นักบริหารการศึกษายาจาใจล้มของการวิจัยนี้ประกอบการพิจารณาในการแก้ไขปรับปรุงหลักสูตร ประมวลการสอน และแบบเรียนภูมิศาสตร์ให้ดีขึ้น
๒. สถาบันฝึกหัดครูอาจาใจล้มของการวิจัย เป็นแนวทางในการปรับปรุงหลักสูตร เพื่อผลิตครูสอนวิชาภูมิศาสตร์ให้มีสมรรถภาพยิ่งขึ้น
๓. ครูสอนวิชาภูมิศาสตร์จะได้นำผลของการวิจัยนี้ปรับปรุงแก้ไขวิธีการสอนของตนให้การสอนมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น
๔. นักเรียนที่เรียนวิชาภูมิศาสตร์ก็ได้รับประโยชน์ กล่าวคือ ถ้าครูมีวิธีการสอนที่ดี การเรียนของนักเรียนก็ย่อมจะมีประสิทธิภาพสูง
๕. ผลของการวิจัยนี้จะมีประโยชน์แก่ผู้วิจัยคนอื่นที่มีความสนใจที่จะศึกษาค้นคว้าต่อไปเกี่ยวกับการสอนวิชาภูมิศาสตร์ในระดับชั้นมัธยมศึกษา และห้ามที่ผู้วิจัยเองก็ได้รับความรู้และได้รับประโยชน์จากการวิจัยครั้งนี้เป็นอย่างมากด้วย